

"A M P T E P E"

Historische Vereniging gemeente Epe

=====

Voorzitter: G.S.van Lohuizen
 Beekstraat 20, Epe
Secretariaat: A.J.Veninga
 Burg.v.Walsumlaan 5, Epe
Penningmeester: C.Stork
 Dellenparkweg 8, Epe
 Giro: 1194015, t.n.v.
 Penn. Ampt Epe

=====

Lidmaatschap: f 5,-- per jaar

MEDEDELINGENBLAD "A M P T E P E"

oktober 1970 nr. 21

=====

Abonnementsprijs :
voor leden der Vereniging gratis,
voor niet-leden f 0,75 p.nr.

=====

Kopij voor ons blad dient, zo mogelijk, te
voldoen aan het navolgende:

- a. getypt met regelafstand 1;
 - b. tekstbreedte maximaal 11 cm;
 - c. het papier aan één kant gebruikt
 (dus achterzijde blanco);
 - d. gebruikte bronnen vermelden;
 - e. inleveren 15 dagen vóór de
 verschijningsmaand (jan., april of okt.)
- =====

Redactieadres:

Mej. P.E.Berkhout, Sparrenlaan 12, Epe,
telefoon 2056

Belevenissen rond een molensteen

Tot de grote uitgaven waarvoor de eigenaar van een korenmolen vroeger kwam te staan behoort ongetwijfeld de aanschaf van een nieuwe molensteen. Men ging dan ook vast niet over één nacht ijs alvorens tot aankoop over te gaan. Jonker Johan van Hoeclum Sr., eigenaar van de korenmolen op de Oosterhof (nu wasserij van Delden) heeft destijds nauwkeurig geregistreerd hoe de aankoop van een nieuwe molensteen voor zijn molen tot stand kwam.

Najaar 1688 maakt zijn zoon Johan van Hoeclum jr. met de molenaar een tocht naar Deventer om eens naar een "moulensteen" te vernemen. Onder het genot van een glaasje heeft een informatief gesprek plaats met Gerrit van Eybergen, die voor zijn vader de honneurs waarneemt. Op 7 december worden de onderhandelingen voortgezet. Herberge "De Doodt" verleent de heren gastvrijheid en de rekening bewijst dat men niet op een droogje heeft gezeten. De conversatie heeft echter nog geen zakelijk resultaat. Driemaal is scheepsrecht zullen ze gedacht hebben want als we de Vaassenaren op 13 december opnieuw in Deventer ontmoeten blijkt dat men nu spijkers met koppen heeft geslagen. Voor 95 gulden wordt de koop van een nieuwe molensteen gesloten. De verteringskosten worden voor deze keer ook half door de verkoper gedragen.

Begin van het nieuwe jaar zal de steen naar Vaassen worden vervoerd. Op 11 januari 1689 wordt opnieuw een reis naar de koekstad ondernomen. Ditmaal zijn de heren in gezelschap van Willem Rutgers en Lambert van Laar, die met paard en wagen voor het vervoer van de molensteen zullen zorgen. Herberg "De Doodt" mag zich weer in hun klandizie verheugen en aan kost, drank en haver voor de paarden brengt

de waard 1 gulden en acht stuivers in rekening. Het opladen van de steen brengt ook nogal wat kosten mee. Het gebruik van "de Craene" (hijskraan) vraagt 1 gulden, terwijl de man die in het tredrad van de kraan loopt 6 stuiver worden toegevoegd. Contante betaling van de steen is er niet bij. Een contractje is gauw opgemaakt en hierbij verklaart Johan jr. schuldig te zijn 95 carolus guldens voor de ontvangen molensteen aan de leverancier Jan van Eybergen. Hierna kan de terugreis worden ondernomen, waarbij nog een daalder voor "bruchgeld" aan de onkostenrekening wordt toegevoegd. Het weer wordt spelbreker op de thuisvaart, "Quaad weer met veel sneeuw en wind" en als men in Terwolde ter hoogte van de Herberg "De Swaan" is gekomen geeft het gezelschap er vooreerst de brui aan. Bij het vuur en onder het genot van de nodige glazen brandewijn komen de reizigers weer wat op verhaal en kan nadien de tocht naar de Oosterhof worden voortgezet. Een kwitantie van 25 mey 1689 maakt een einde aan de zaak. Op deze datum verklaart Gerrit van Eybergen op order van zijn vader de koopsom van de molensteen te hebben ontvangen.

W. Terwel

Bron

ger.processen v.h.Hof 1692 nr.125

De straflijst van Hendrik Lamberts van Laar

Onder de vechtersbazen die in de 18e eeuw in onze omgeving voor de nodige sensatie zorgden treffen we de naam aan van Hendrik Lamberts van Laar, een persoon die in dit illustere gezelschap zeker niet achteraan komt. In een extract uit de breukcedulle (lijst van opgelegde boetes) van het ampt Epe over de periode 1737-1741 treffen we de volgende bloemlezing aan.

Om een beetje in vorm te komen heeft Hendrik allereerst een knokpartijtje met Hermen Oosterbroek en Evert Holtsager, waarbij met messen en stokken wordt "gevogten". De opgelegde boete van 10 gulden wordt na gedaan verweer verlaagd tot 4 gulden en 4 stuiver. De kennismaking met Hermen Oosterbroek wordt in tweede instantie voortgezet met een nieuwe ontmoeting met vuisten en glazen. Beloning 2 gulden boete. Een jaar later hernieuwd contact. Het aantal deelnemers is nu wat groter en Hendrik moet het opnemen tegen Hermen Oosterbroek, indeze geassisteert met zijn huisvrouw Margarita Jans en de ons al bekende Evert Holtsager. De vechtpartij heeft plaats met behulp van stoelen, vuurschuppen en messen. Het gericht acht het gehele viertal schuldig en veroordeelt de leden van dit kwartet ieder tot vier gulden boete. Een kwestie met Geertje Lamberts komt hierna aan de orde. Trouw bijgestaan door zijn vrouw Grietje Jans wordt een en ander met behulp van gavels en vuisten even afgewerkt. Zijn vrouw blijkt hier een goede partner te zijn geweest want de rechtbank ziet in haar de oorzaak van de verwonding Geertje Lamberts aangedaan en veroordeelt haar tot 2 gulden boete terwijl Hendrik ditmaal vrijuit gaat. Nu zoekt van Laar naar een ander onderwerp om zijn krachten op te kunnen botvieren. Komende door het Vreebos valt zijn oog op het groene akkermaalshout dat op de buitenkant van de Traa voor het Vreebos staat. Op 9 januari 1741 weerklinken de bijlslagen van Hendrik door het Vreebos en moet een deel van het akkermaalshout het tegen de spierkracht van onze vechtersbaas afleggen. Dit zeer tot ongenoegen van de Heer Holtrigter en gemene malen van het Vreebos. De eis van het gericht voor deze kaalslag is lang niet mis n.l. 500 gulden boete. Het vonnis valt nogal mee en met 10 gulden kan dit evenement worden afgesloten.

Tot besluit nog een boete van 10 gulden wegens gedane oppositie tegen Marten Pol als verwinhebber van zijn gerede goederen.

W.Terwel

Bron: Crim. Proc. v.h. Hof
1749 nr. 3

STAKING anno 1825 aan het GRIFTKANAAL

Willem I, de koopman-koning, had een open oog voor de belangen van zijn onderdanen.

Ook de welstand van het zo dicht bij het paleis 't Loo gelegen Apeldoorn, had zijn volle aandacht. Blijkbaar was deze niet bevredigend. Dus zon hij op middelen om de "handel en nijverheid aldaar te bevorderen" zoals dat in de terminologie van die dagen heette. Tegenwoordig zouden we zeggen, dat hij een ontwikkelingsactie begon, voor het achtergebleven Apeldoorn.

Spoorwegen waren er nog niet in 1825. Wel enkele min of meer begaanbare wegen. Wat er ontbrak volgens de koning in Apeldoorn, was een behoorlijke waterweg, om handel en industrie te bevorderen. Als die er niet was, moest het er maar komen. Een kanaal van Apeldoorn naar de IJssel bij Hattem was de oplossing. Dan kwam er wel leven in de brouwerij. Geld was er niet voor beschikbaar op de rijksbegroting, dus betaalde deze vooruitstrevende koning dit kanaal maar uit zijn eigen beurs.

Restte het probleem, wie deze kanaalbouw op zich zou nemen. Uiteraard wendde hij zich daarvoor allereerst tot de "Waterstaat". Er volgde een gedegen onderzoek. En... "Waterstaat" gaf zijn opdracht aan de koning terug, onder het motto: niet uitvoerbaar. Oorzaak: Men achtte het onmogelijk voldoende water in het kanaal te houden, wegens groot verval. Maar het woord onmogelijk stond bij de koning niet hoog genoteerd. Als de "Waterstaat" het niet aan durfde, dan moest het leger maar eens

laten zien wat het kon. Als opperbevelhebber had hij daar nog wel wat bij in de melk te brokkelen. Dus ging de opdracht naar de Genie, om een kanaal van Apeldoorn naar Hattem aan te leggen. En zo sloegen nu de genieofficieren aan het meten en het rekenen, om uiteindelijk tot dezelfde conclusie te komen als "Waterstaat". Dit geplande kanaal zou wel nuttig zijn, maar het kon geen water houden en zou dus onbevaarbaar blijken.

Hoe deskundig dit ook bekeken was, het bevredigde de Koning niet. Hij was wat je noemt een echte doordouwer en hij bleef er over denken en praten. Apeldoorn zou en moest zijn kanaal hebben. Op het paleis 't Loo kwam hij uiteraard dagelijks in contact met Hendrik Jan Lijsen, "opziener (opzichter) der paleizen in de noordelijke provincieën", door wie ook de grote vijvers in het park waren aangelegd en van voldoende water voorzien. Natuurlijk had ook die van het kanaalprobleem gehoord en gaf dus zijn visie daarover. Mogelijk was de Koning al van het begin af door Lijsen beïnvloed. Dit kanaal kon wel water houden. En Lijsen zei onvervaard: als niemand het kan, zal ik het doen. Dat vond de Koning toch wel verdraaid sterk. "Maar Lijsen, als je d'r nou geen water voldoende in krijgt?" "Sire dan p.. ik het vol!"

Wat er ook waar mag zijn van deze familieoverlevering, een feit is, dat Hendrik Jan Lijsen bij koninklijk besluit van 1-10-1824 de opdracht ontving, om uit te voeren wat Waterstaat en Genie niet hadden aangedurfd. Dit betrof het graven van een kanaal vanaf Apeldoorn, langs Vaassen, Epe, Heerde, Hattem naar de IJssel, voor de somma van f 253.532,-.

Hij voltooide dit werk in vier jaar (eerste spade werd in 1825 in de grond gestoken) en, wat het belangrijkste was, het kanaal bleek goed bevaarbaar.

Maar voordat de Koning op 13 april 1829 persoonlijk het kanaal openstelde, waren er heel wat wederwaardigheden te beleven geweest. Het ging allemaal echt niet van een leien dakje. Zo verscheen "Hendrik Jan Lijsen, Bouwmeester der koninklijke Paleizen in de Noordelijke Provincieën, door Z.M. den Koning speciaal belast met het Opzicht en de Directie van het nieuw te graven Canaal, opwaarts van Apeldoorn tot agter Hattem in den IJssel", op 4 mei 1825 's avonds om 8 uur voor de Schout van Apeldoorn Adolf Jacob Jan Arnold van Heeckeren". "Al schrijvende gaat de schout dan verder: "welke aan ons klaaglijk te kennen gaf, dat hij Comparant (Lijsen) in zijne laatste genoemde kwaliteit (n.l. van kanaalbouwer) zich op dit moment in zeer onaanname en zorglijke omstandigheden bevond". Het geval was namelijk zo, dat de werklieden "in den hoogsten Graad weerspanning en oproerig zich tegen hem vertoond hadden, doordien de trouw of afdeeling, welke het naast bij Apeldoorn zich bevond, eigendunkelijk hun aangenomen werk hadden verlaten en zoo van afdeeling tot afdeeling, tot agter het Dorp Vaassen, de meenigte onder heevige bedrijgingen hadden gepersuadeerd om hen te volgen en de gemeenezaak met hun te kiezen, hetwelk door allen, hetzij gedwongen of vrijwillig geschied was". Of, om een lang verhaal kort te maken, er werd gestaakt door heel de bende.

Toen Lijsen "in den agtermiddag" van die noodlottige 4e mei op inspectie langs het werk had willen gaan, was hij "door één zijner onderopzichters, met naame Wouter Westerink, gewaarschuwd geworden", die hem "had geïnformeerd en aangeraaden van niet verder voort te rijden, aangezien de geheele massa van volk in aantocht was" en "zich in finaal oproer bevond, waaruit voor Comparant het ergste te vreezen was". Blijkbaar was Hendrik Lijsen, op zijn zachtst gezegd, bij de arbeiders minder gezien dan bij de Koning. Toch was hij daar nog niet helemaal van doordrongen. "Hetwelk Comparant ook alras tot

zijn leedweezen had bewaarheid gezien, aangezien hij ter naauwernood was ontkomen, welke door het aanheffen van oproerig geschreeuw hem de grondste vrees voor zijn perzoon hadden ingeboezemd". Dus Lijsen in galop af !

Buiten stem arriveert hij "de Klokke circa half zes ure" bij "den Heer Vredenregter des Cantons Apeldoorn, om hem "eens summier verhaal te doen". "Welke, na zulks gehoord te hebben, beslooten had met Coomparant zich na het werk te begeeven, dat zijlieden dat ook ongehinderd tot nabij Vaassen verrigt, zonder van de oproerige meenigte te bespeuren". Maar bij Vaassen begon het gegooi in de glazen pas. "Edoch, dat zijlieden daarna niet dan door ten uiterste hard te rijden, de oproerige menigte hadden kunnen ontkomen". Opnieuw een nummer-tje hard rijden met hindernissen, weggegeven, nu door Lijsen en de Vrederechter samen, met Apeldoorn als finish. Het volk er achteraan: "neemende hunne directie op het Loo". Na verloop van tijd wordt Lijsen door "Gerrit Berghorst geïnformeerd" (de gezagsgetrouwen worden steeds met name genoemd!) "dat zich de voormelde werklieden in massa, ten getale van meer dan 200 man, zich voor zijne woning (n.l. van Lijsen) op het Loo bevonden". Daar hielden ze zich langdurig en luidruchtig bezig met een soort spreekkoor dat zo ongeveer tot tekst had: Lijsen kom d'r 's uut!, "aan welke dwingende Eisch door Comparant echter niet voldaan werd". Wat hem ook geraden was dunkt me.

Daarom had hij zich heel wijselijk "verplicht bevonden den Heer A. Muller ten Hoo?ned (onleesbaar) kaptein, kommandeerende de kompagnie schutterij van de gemeente Apeldoorn, te inviteeren (sic) en te gelasten om met den meesten spoed een sterk Piket onder de wapens te brengen en daarmee naar het Loo te marscheeren".

Evenwel, het piket kon niet vliegen en de stakers kregen ook honger op hun tijd. En een derde gezagsgetrouwe verschijnt nu ten tonele "met name Jannes Breuking" die komt vertellen "dat de oproerige meenigte van het Loo was vertrokken". Alarm opgeheven. Sein op veilig. Dat wil zeggen voorlopig! Er was n.l. een boodschap achtergelaten door de werknemers voor de werkgever, dat den Heer Lijsen op den dag van morgen, des ochtens ten zeven uren, zich bij hun lieden zouden vervoegen aan een Herbergje genaamd Den Ram, geleegen in de Buurschap Beemte, aan het nieuwe te graaven kanaal, ongeveer een uur afstand van het Dorp Apeldoorn". Voor dit afspraakje voelde Lijsen natuurlijk bar weinig, na de belevenissen op deze gedenkwaardige dag, al was hij in gevaarlijke situaties wel een sprinter van belang gebleken. Maar laten we overigens niet vergeten dat hij thuis een vrouw en twaalf kinderen had.

"Dan, overweegende dat die Comparatie de veruitzienste gevolge voor de publieke rust en de personeele veiligheid van den voornoemde Heer Lijsen opleeverde, vonden wij ons, op grond als voren, verplicht de hulp en bijstand van den voornoemde Heer Kapitein opnieuw in te roepen, door hem Weled.G. te inviteren en voor zoo veel noodig, te gelasten, van zich morgen in den vroegen ochtend op het door de werklieden bepaalde uur met zijne onderhebbende kompagnie bij de voormelde Herberg de Ram te laten vinden". Zo konden de heren weer met vertrouwen de nacht tegemoet zien. Morgen gaat het beter. Een verslag over hun nachtrust ontbreekt overigens. Wel vernemen wij, dat zij zich "in den vroegen ochtend" "naar de dukgenoemde Herberg de Ram begeeven, alwaar wij, weinige ogenblikken na onze aankomst, de Schutterij onder commando van den meer genoemde Heer Kapitein zagen aankomen, -(ook toevallig!)-welke dezelve in twee afdeelingen zodanig posteerde, dat de aldaar verzamelde werklieden als het waren ingesloten,

en na dat dezelve zoo door ons als door den kapitein op eene zeer serieuze wijze waren aangesproken, nodigde wij hun lieden uit om al nu dat geen aan den Heer Lijsen te zeggen, wat zij voorgenomen hadden".

Vermoedelijk maakte het piket meer indruk dan de "zeer serieuze" toespraken. Maar hoe dan ook, de besprekingen konden worden geopend, "waarop eenige voortraden, welke op dat moment den moed niet scheenen te hebben van op zodanige wijze te handelen, als in den avond van den vorigen dag". Driemaal raden, hoe dat kwam! "immers scheenen zij door het bij den hand nemen van uitvlugte eerder wegens het voorgevallene zoo veel mogelijk te verontschuldigen, als weezentlijke beschuldigingen tegen hunne opzichter voor te brengen", "nogtans bleek ons" dat "zij met het bedongene Daggeld geensints tevreden" waren. Loonsverhoging was dus de eis. Er is nu eenmaal niets nieuws onder de zon. "Het was daarom, dat wij de geleegenheid vonden van hun lieden onder het oog te brengen, dat zij geensints tot het werken aan het kanaal waren of werden gedwongen, maar dat contrarie dat, zulks eene vrijwillige daad van hun was, weshalve als zij van meening waren van geen genoegzaam daggeld te kunnen verdienen, dat zij lieden als dan vrijheid hadden van na het volbrengen hunner taak, met het werken aan het kanaal uit te scheiden, maar dat hun lieden tot nu toe gehoudene gedrag alleszints slegt en condemnabel was". Geen cent opslag. Wie wil kan gaan! Lijsen, de vrederechter en de kapitein vermanen de werklui om "rustig en stil" weer aan hun werk te gaan, "aan welke ernstige toespraak dan ook door de meeste hunner voldaan werd".

Het viel in die tijd tenslotte niet mee om 200 arbeiders op staande voet een andere werkgelegenheid te verschaffen. Dus gingen ze maar weer gedwee aan de slag, "want den aanblik der

tegenwoordig zijnde gewapende magt scheen de tumulteuse geest tot een veel zagter stemming te hebben gebracht" merken de heren tenslotte snedig op.

En hiermee eindigt het procesverbaal. Het ziet er naar uit, dat er nog heel wat gepasseerd is voor dat Hendrik Jan Lijsen zijn kanaal vol water had. Al was hij beslist geen held, een doorzetter was hij wel.

Maurik 14-9-1970. W.J.A. van 't Einde.

Naschrift

Bron: "Jaarverslagen der gemeente Apeldoorn" (ongenummerd)

Dank aan de Heer R. Hardonk te Apeldoorn voor de verschaftte gegevens.

Het gezin Lijsen:

Hendrik Jan Lijsen geb. 14-4-1765 Aalten
overl. 2-2-1838 Apeldoorn

X huwde 4-3-1792 met

Hendrika van Rennes geb. 17-1768 Ede
overl. 2-6-1854 Wageningen

hun kinderen:

Jan	ged. 4-12-1792	Wageningen
Gerrit	geb. 30- 6-1794	"
Willem	ged. 27-12-1795	"
Elizabeth	ged. 28- 9-1797	"
Roelof	ged. 25- 4-1799	"
Arnoldus	ged. 6-11-1800	"
Dirk	ged. 29-10-1802	"
Bernardus	ged. 22- 7-1804	"
Martinus	ged. 29-12-1805	"
Willemina	ged. 26-11-1807	"
Margrieta	ged. 15-10-1809	"
Aleida	ged. 17-11-1811	"

Marken en Buurschappen (13)

Op de bedoelde geërfden vergadering werden o.m. de volgende bepalingen aangenomen:

- 1e Langs Tongeren zal een schapendrift van het erf van Anna's Hoeve naar het eigen veld van de heer Ch.le Chevalier onverhinderd moet blijven liggen, zodat de belendende percelen hierop geen recht of aanspraak hebben en zal een breedte van 25 ellen moeten hebben, doch elk geschil hierover zal door de commissie mogen worden in orde gebracht
- 2e De percelen belende aan de wegen, zullen aan de uitvoering onderworpen blijven om de wegen in orde te brengen.
- 3e Alle geschillen zullen door de commissie naar een kaart en lijst, welke bij de secretaris zal blijven liggen moeten worden vereffend.

Maandag 4-3-1872. Geërfden vergadering ten huize van A. Bēkēnkamp om een het loting te doen plaats vinden omdat er een vergissing had plaats gehad waardoor de eerste loting niet als wettig zoude kunnen worden beschouwd. Daarom werd op de zelfde bepalingen van de vorige vergadering 71 verlotingen gedaan.

Zondag 10-3-1872 afgelezen bij de Herv. en R.K. kerk dat de lijst van geërfden ter inzage ligt van 13-3 t/met Woensdag 27-3.

Maandag 11-3-'72 Leden-commissie vergadering allen aanwezig: besloten werd met algemene stemmen: Op de eerst volgende zondag, zullen de onverdeelde gronden voor zover in percelen gebracht, onder de buurschap Wissel, tot verkoop te laten publiceren. Verder, laten bekend maken dat niemand enig recht zal mogen uitoefenen op de verdeelde gronden dan aan wie de gronden bij loting zijn toebedeeld.

En voorts, daardoor H. Witteveen op het verzoek hem gedaan bij besluit van 27-2-1872,

geen gevolg is gegeven ten einde de rekeningen te betalen, een somma van f 100,-- van Theodorus Hendrikus Jonker te nemen op aflossing van het kapitaal van een obligatie groot f 1000,-- zodat dit op f 900,-- is gebracht.

Vrijdag 15-3 weer leden commissie vergadering.

Maandag 18-3 leden comm.vergadering ten huize van B. Logtenberg, 's avonds werd hierop bij inlichtingen van de leden bij Brugiere ('t Wapen van Epe) gehouden geërfdenvergadering besloten, deze als niet gedaan te beschouwen. ('t gedonder begint dus weer).

De commissie leden voelen zich gedrongen om ogenblikkelijk de Comm. des Konings in te lichten om de buitengewone veldwachter Harmen Leurink in zijn functie te handhaven daar die genoemde vergadering zou hebben besloten hem als zodanig te ontslaan. Die zelfde namiddag was er namelijk een z.g. geërfden vergadering gehouden in 't Wapen van Epe door de tegenpartij. (die reeds vaker hadden vergaderd) hiervan ontbreken ons helaas de notulen!!! Vrijdag 22-3 weer vergadering van de commissie; besloten werd o.a. zondag bij kerkesprake te laten waarschuwen "dat niemand op de verdeelde gronden enig gemeenschappelijk recht mag uitoefenen.

Doch de gehele maand Maart zijn er diverse handelingen van eigenmachtig optreden ten nadele van de buurgronden; als afgraving (turf) en vernieling. Begin April: uitbreiding van de roerigheden, o.a. ingooien van ruiten bij Witteveen en zelfs het in brandsteken van de boerderij van G. Bibo die commissie lid van de taxatie commissie voor de verdeling van de Dominiale gronden is.

Op 28 maart 1872 werd met algemene stemmen aangenomen om met 3 leden en de heer Toornbergen van Heerde naar Arnhem te laten gaan ten einde een nader onderzoek in te stellen tegen de zich noemende "commissie van verdeling" in te stellen en hoe hier tegen gehandeld kan worden. Hierna werd de heer van Rooien tot advocaat aangesteld.

3-4-'72 Geërfden vergadering ten huize van W.v.Schaveren. Besproken werd o.a. het voorstel van de Heer Burgemeester Weerts de mogelijkheid om ten voordele van Wissel het geschil te vereffenen. Dit werdt algemeen in twijfel getrokken en heeft ieder der aanwezigen met inzet van het hem toekomende deel, ingetekend voor buitengewone uitgaven voor f 50,--.

Donderdag 4-4-1872 werd A.Bekenkamp door de politie gearresteerd en naar het arrestantenhok gebracht omdat hij van de landmeter een jalon had stuk geslagen. De landmeter was voor de tegenpartij bezig en verrichtte volgens Bekenkamp een onwettige opmeting.

Op Vrijdag 5-4-1872 werd door de commissie ten huize van Bekenkamp deze kwestie besproken en werd door de commissie ogenblikkelijke invrijheidstelling bij de Burgemeester gevraagd. Deze is daarop zelf bij de Commissie gekomen en heeft verzocht een einde aan de ruzie te maken en alles te staken tot er een algemene vergadering voor nader overleg werd belegd. De Commissie heeft, na vrijlating van Bekenkamp, tot laat in de avond besloten hieraan te voldoen. Zaterdag 6 april. Vergadering geërfden bij Bekenkamp. Hier werd voorgesteld om op verzoek van de Burgemeester te voldoen aan de volgende bepalingen:

- 1e. Allen die in het buurschap wonen, ook die welke eigenaren van woningen zijn en niet in het recht van verjaring delen, zoveel te geven als voor hun behoefte zou nodig geacht worden, van de onverdeelde veengronden werd hiervoor bepaald niet meer dan 12 en niet minder dan 10 bunder. Verder zouden de huizen van het "verjaringsrecht" het deel dat hun door loting was aangewezen, behoudens de heide grond, behouden.

- 2e. De overige onverdeelde gronden te verkopen en zoveel als de eigenaren van het verjaringsrecht zullen verdelen, als voor onderhoud van wegen bruggen en waterleidingen enz. nodig zal zijn.
- 3e. De overige gronden te verkopen en de daardoor verkregen gelden te verdelen onder hen, die eigenaar van de gronden in het buurtschap zijn van voor 1871 en wel naar de grootte van eigendom, doch dat dit als een gift op afstand doen, moet worden aangemerkt, door de commissie in hun stelling als wettige commissie zal blijven bestaan.

F.Zandstra

Kerkgeschiedenis van Vaassen door Ds G.v.d.Zee
Uitgave N.V. Hooiberg te Epe (G) 1934.
Bibl Epe 234 - Zee K.

Hoewel dit boek voornamelijk over de Kerk te Vaassen gaat, zo zijn er toch enige dingen die betrekking hebben over de geschiedenis van het Ampt Epe.

Zo werd in 1176, op gezag van bisschop Godfried van Utrecht, Heerde, Hattem en Veessen van de kerk te Epe gescheiden, echter bleven Vaassen en Oene bij Epe. Tevens blijkt uit een oorkonde van 14 Mei 1243, dat Vaassen een parochie is met dominus Johannes tot plebaan (Plebaan is de titel van een geestelijke van een filiaal-kerk met het recht tot dopen). Zo lezen wij verder, dat o.m. pastoor Gerardus Leesten te Epe in 1548 als Ketters geestelijke werd beschouwd. (Wie iets meer wil weten over de Kerkhervorming in deze streken wordt aangeraden het boek van C.Hille Ris Lambers, De Kerkhervorming op de Veluwe 1523 - 1578 te lezen. Een exemplaar van dit boek bevindt zich in de bibliotheek te Epe).

Verder blijkt dat er in 1592 nog wolven op de Veluwe waren, waarop men veiligheidshalve jacht maakte - een landdag te Arnhem uitgeschreven, dan

schrijven de lieden uit Hattem en Elburg de 3den Januari aan het Hof, dat zij niet ten landdag kunnen komen, omdat de vijand onder Oene en Vaassen blijft nestelen.

Bijzonder aangenaam is het niet in deze streken, zoals blijkt uit een schrijven van de Heer van "De Cannenburg" A. van Isendoorn à Blois aan het Hof: "Het ampt van Epe wordt heel desolaet, alsoe dat hondert ende vijf ende twintich soe erven als hoffsteden ledich liggen, eendeels verstorven, e ensdeels van den principalen in den steden vertrocken, alsoe datter nicht oder gans weinich in deselven heelen ampt van Eepe geseit en wordt. (alzo dat er niets of heel weinich in het geheele ampt Epe gezaaid wordt.)

Voor onderwijzers is het geen eldorado in ampt Eepe, zoals blijkt, dat aan de predikant te Vaassen samen met die van Epe en Oene bij den Schout en Ambtsjonkers van Epe aan dringen, dat het tractement van den schoolmeester te Epe Jannes Torsius niet verminderde, daar het gebracht was op 4 mud rogge. Men behoorde den schoolmeester in deze "duire en benaude" tijden te helpen. Ook deelden de doktoren mede in de armoede dier dagen. Omstreeks 1645/46 was een dokter te Epe genaamd Johannes Voluwens. Hij genoot uit Vaassen een toelage bij zijn tractement, doch gebrek dreef hem weer uit Epe vandaan.

Voor 1811 had menigeen geen familienaam, men heette naar zijn Vader Jan Willemsz, of naar zijn boerderij: Alderhof; of naar de buurt waar men woonde: Van de Vlekkert, of op de Vlekkert. Maar toen in 1811 het bevolkingsregister werd ingevoerd, moest ieder een naam aannemen. De toen aangenomen naam bleef de familienaam. Vóór dien tijd was men vrij behalve voor onechte kinderen, op wier naamgeving een wetje werd uitgevaardigd te Arnhem 17 Oct 1771 met latere uitbreiding. (Kan iemand mededelen, hoe dit wetje luidde en hoe deze materie in andere

gewesten was geregeld.)

Dat de commercie te Vaassen bovenaan stond, zelfs boven het religieuze blijkt uit een synodale aanschrijving tussen 1848/1856 welke er op aandrang om de Goede Vrijdag als Christelijke feestdag te vieren zeer véél tegenkanting ondervond "omdat er Vrijdags te Deventer" markt was.

Als slot lezen wij dat Epe tussen 1862 en 1865 vrijzinnig werd.

D.A.Smit

Geldersch Volkslied

Geachte redactie

Naar aanleiding van Uw vraag in ons Januari-nummer 1970 "Waar? en Wanneer?" wordt het Geldersch volkslied gezongen, kan ik U mededelen, dat dit lied praktisch ieder jaar door de Koninklijke Harmonie wordt gespeeld en meegezongen door de schoolkinderen bij de gelegenheden "School- en Bevrijdingsfeest Zuuk" en "Koninginnedag te Epe"

Hopende U naar genoegen te hebben ingelicht, tekent

Hoogachtend,

G.van der Heide

Voorz. Kon. Harmonie

HET RODE KRUIS in EPE in oorlogstijd

Naar aanleiding van de Mijlpaal 2-3-1946 (in het April-Bevrijdingsnummer 1970 van ons blad) moge hier uit goede bron een correctie volgen.

In de zomer van 1944 werd hier een Comité opgericht om een noodziekenhuis tot stand te doen komen. Een collecte daarvoor gehouden, werd een groot succes en bracht behalve contanten ook dekens en ledikanten op.

Na de ramp in Arnhem in Sept. 1944, waarop evacuering volgde, kwamen de eerste patiënten naar het Waeghuys alhier. Dit gebouw, tegenover het oude

station, was natuurlijk nogal kwetsbaar. Daarom werd in Oktober het landhuis Kolthoven groten-deels voor het doel ingericht. Uit Oene, dat door enkele bommen getroffen werd, werden ook meteen patiënten opgenomen. Ook uit het Westen des lands kwamen slachtoffers. De inrichting van het noodziekenhuis was, naar omstandigheden, redelijk.

In 1945, na de bevrijding, toen de patiënten naar eigen omgeving terug konden keren, werd het noodziekenhuis opgeheven.

Boekaankondiging

FUCHS, J.M. en W.J. SIMONS, De Veluwe, land van bos en hei. Hoorn. U.M. "Westfriesland". 1970. 232 blz. afbn. krtn. lit. opg. (Regio-reeks, dl. IV)

Een oriënterend boek over de Veluwe, méér gefundeerd dan een gewone gids, dat letterlijk alle facetten van deze streek, beknopt, zakelijk en boeiend behandelt, met aardige illustraties erbij en dat eigenlijk door deskundigen op verschillende terrein beoordeeld zou moeten worden.

Men leest er over historische toestanden met legenden, over kastelen, kerken, molens, over typische bevolking met haar dialect, klederdrachten en bezigheden en anecdotes, over natuur en kunst, toerisme en recreatie en nog veel meer.

Tot slot een alfabetische lijst met plaatsen plus bijzonderheden en 2 bladzijden met belangrijke boektitels over de Veluwe.

Voor een stellig te verwachten nieuwe druk blijven 2 wensen over, n.l.: vermelding van de bladzijden in de inhoud bij de diverse hoofdstukken en een alfabetisch onderwerpregister van alle verspreid genoemde wetenswaardigheden, die dan makkelijker terug te vinden zijn.

Red.

Berichten

GELDERSE HISTORIE VOOR DE RONO

In het Gelders programma van de RONO zal in de loop van het winterseizoen worden gestart met een serie over de historie van het gewest Gelderland. Deze historische reeks wordt samengesteld in overleg met het Gelders Oudheidkundig Kontakt. Er is een commissie van voorbereiding gevormd, die bestaat uit Prof. Dr. W. Jappe Alberts, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit in Utrecht, Drs. P. J. Mey, Rijksarchivaris voor Gelderland, Dr. C. A. Rutgers, leraar Heldring college in Zetten, Drs. P. R. A. van Iddekinge, namens het gemeentelijk archief te Arnhem, Drs. G. J. Mentink en J. den Draak, beiden verbonden aan het Rijksarchief in Gelderland, E. J. Jansen, secretaris Gelders oudheidkundig Kontakt en G. J. H. Kroesenbrink, namens de RONO.

Met de uitzendingen zal begin oktober worden gestart en het ligt in de bedoeling na afloop van de serie - 10 uitzendingen - de voordrachten te bundelen en tegen een aantrekkelijke prijs verkrijgbaar te stellen. Belangstellenden hiervoor kunnen zich nu reeds opgeven bij de RONO, Hengelosestraat 40 te Enschede.

De historische reeks zal bestaan uit de volgende uitzendingen:

1. Het vroegste christendom in Gelderland -
prof. Dr. W. Jappe Alberts.
2. De moderne devotie in Gelderland -
prof. Dr. W. Jappe Alberts.
3. Herbergen in Gelderland in het verleden -
prof. Dr. W. Jappe Alberts.
4. Maarten van Rossum en Karel van Gelre -
prof. Dr. W. Jappe Alberts.
5. Heldring, of het reveil in Gelderland -
Dr. C. A. Rutgers en E. J. Jansen.
6. Het historisch toerisme - Drs. P. R. A. v. Iddekinge
7. Gelderse historieliederen - Drs. P. J. Mey
8. De patriottentijd.

9. Het rampjaar 1672
 10. Watersnoden in Gelderland -
 Drs. G.J.Mentink en J.den Draak

Over het schrijven van twee teksten wordt nog overleg gepleegd met eventuele auteurs.

De bedoeling van deze serie is de inwoners van Gelderland meer vertrouwd te maken met de historie van het eigen gewest. Te zijner tijd zullen de exacte tijden van de uitzending in de pers en de diverse programmabladen bekend worden gemaakt.

Een nieuwe cursus voor amateur-historici

Ook in de komende winter bestaat er voor de amateur-historici gelegenheid door middel van een cursus -de zesde!- onderwezen te worden in het lezen van oud schrift en voordrachten bij te wonen over de geschiedenis van Gelderland.

Bij voldoende belangstelling worden lessen in het lezen van oud schrift gegeven voor beginners en gevorderden op vrijdagavonden in Tricht en op zaterdagochtenden in Arnhem. Voor de eerste keer wordt nu aan hen, die de gehele cursus oud schrift hebben gevolgd of die op andere wijze het oude schrift hebben leren lezen, gelegenheid gegeven, door middel van een herhalings- en aanvullingscursus hun kennis te verfrissen en te verdiepen.

Voorts worden in Arnhem in 8 bijeenkomsten op zaterdagochtend voordrachten gehouden over ARCHEOLOGIE IN GELDERLAND.

1. Inleiding tot de archeologie. Docenten: Drs. J.F. van Regteren Altena (algemeen) en Drs. R.S. Hulst (in Gelderland).
2. De techniek van vuursteenbewerking in de prehistorie. Docent: A. Bruijn.
3. De landbouw in de prehistorie. Docent: Dr. J.M.G. van der Poel.

4. Archeologische luchtfoto-interpretatie. Docent: Drs. J.A. Brongers, en Opgravings-technieken. Docent: A. Bruijn.
5. Brons, docent: Dr. J.J. Butler, en ijzer, docent: J. Ypey.
6. Aardewerk. Docent: Drs. R.S. Hulst.
7. Monumentenzorg en archeologie. Docent: Drs. R.H.J. Klok.
8. Vertoning van de Vara-televisiedocumentaire "Archeologie van Romeins Nederland". Eindles.

Cursisten worden in de gelegenheid gesteld deel te nemen aan een archeologische excursie onder deskundige leiding. Ook worden een drietal musea bezocht. Nieuwe werkgroepen worden in het komend seizoen niet gevormd. De bestaande werkgroepen hebben gelegenheid hun werkzaamheden, zo mogelijk, te voltooien. Oud-cursisten ontvangen t.z.t. het cursusprogramma, ook de leden van de archeologische werkgroepen in Gelderland. Andere belangstellenden kunnen het, zonder enige verplichting tot deelname, aanvragen bij de cursusleider: E.J. Jansen, Hogestraat 7, Dieren, tel. 08330 - 4692.

(Overgenomen uit: Gelders Oudheidkundig Contactblad nr.45 mei/aug.1970)

Molendeskundige in dienst van de provincie Gelderland

De heer J. Malisse, molendeskundige te Arnhem, is door het provinciaal bestuur met ingang van 1 sep. 1970 benoemd tot ambtenaar bij de provinciale waterstaat. Hij zal zich o.m. bezighouden met het uitoefenen van controle op de naleving van de Gelderse Molenverordening en het geven van adviezen op het gebied van de molenbescherming.

(Overgenomen uit: Gelders Oudheidkundig Contactblad nr.45 mei/aug.1970)

Gift Vulcanus aan Stichting Behoud

De ijzergieterij Vulcanus uit Vaassen heeft ter gelegenheid van haar jubileum duizend gulden geschonken aan de Stichting Behoud die gevestigd is in Epe.

De directie schrijft in een brief aan de stichting dat zij hoopt dat ondanks het moeilijke werk, de stichting haar activiteiten zal voortzetten.

De Stichting Behoud houdt zich onder meer bezig met het behouden van de oude boerderijen en conserveren van oude gebruiksvoorwerpen.

(Uit: Veluws Nieuws van 14-7-70)

"Verander niet te ligt van woning,
staat of nering :
Die vrij raakt van de koorts, valt
soms tijds in de tering"

(Uit: Staring, W.C.H., Huisboek
voor den landman in
Nederland. 1862. blz. 507)

Aan de medewerkers.

Misschien is het prettig om eens te weten hoe de volgorde der artikelen in ons tijdschrift genomen wordt.

Er wordt niet uitgegaan van belangrijkheid, lengte, momenteel interessant zijn of wat voor voorkeur dan ook, maar er wordt zo veel mogelijk chronologisch naar de inhoud gerangschikt. Zo zien we de geschiedenis opschuiven in de tijden, met de omstandigheden en opvattingen in groeiende lijn.

Ook al is het alleen maar "bloemlezend" uit een nodige voorraad, zo streven we wel naar variatie en een zeker evenwicht en springen we niet telkens heen en terug door de eeuwen heen.

Een ieder kan zich dan ook met zijn bijdrage tussen de anderen, in de juiste tijdopvolging, op zijn plaats voelen!

Na de eigenlijke artikelen volgen dan (nog even terugziende): verslagen van lezingen, tentoonstellingen enz. en boek aankondigingen en -besprekingen en tot slot berichten, waar we alweer in het heden vooruitzien naar wat wij mee gaan beleven.

Weet gij nog bijzondere historische gebeurtenissen, kom er vooral eens - tijdig - mee aan, want dat "vergeetboekje" waar het anders "in zou raken", is nergens op te slaan!

Redactie

/- Zie wenken kopij-bijdragen op blz.1, die ons de koorts vóór het verschijnen kunnen besparen!

I N H O U D

	blz.
Belevenissen rond een molensteen	
door W.Terwel - - - - -	2
De straflijst van Hendrik Lamberts van Laar	
door W.Terwel - - - - -	3
Staking anno 1825 aan het Griftkanaal	
door W.J.A.van 't Einde - - - - -	5
Marken en Buurschappen (13)	
door F.Zandstra - - - - -	12
"Kerkgeschiedenis van Vaassen"	
door Ds.G.van der Zee	
door D.A.Smit - - - - -	15
Geldersch Volkslied	
door G.van der Heide - - - - -	17
Het Rode Kruis in Epe in oorlogstijd - - - -	17
Boekaankondiging	
Fuchs, J.M. en W.J.Simons, De Veluwe,	
land van bos en hei. 1970 - - - -	18
Berichten	
a. Gelderse historie voor de Rono - - -	19
b. Een nieuwe cursus voor amateur	
historici - - -	20
c. Molendeskundige in dienst van de	
Provincie Gelderland - - - - -	21
d. Gift Vulcanus - - - - -	22
Aan de medewerkers- - - - -	23

Voor kopij-bijdragen (wenken) - - - - -	1